

בתי המשפט

א 005972/04	בית משפט השלום בראשון לציון	
בתיק עיקרי: א 005972/04		
תאריך: 29/06/2008	כב' השופטת ד"ר איריס סרוקר	

בעניין:

1. עבד אל עזיז מוסא אבו גחישה

2. יוסרא אבו גחישה

3. עזבון המנוח מוחמד עבד אל עזיז אבו גחישה ז"ל

התובעים ע"י ב"כ עו"ד מירון קין

נגד

1. עמיגור ניהול נכסים בע"מ

(מפעלי הדיור של הסוכנות היהודית)

ע"י ב"כ עו"ד ר' מצנר-כהן

2. רמון חברה לבנין בע"מ

ע"י ב"כ עו"ד אורי צחייק

3. גל-רם חשמל חברה לעבודות קבלניות בע"מ

ע"י ב"כ עו"ד גיל מיכלס

4. פנחס קובליו

הנתבעים 5. פיני גינן ופיתוח בע"מ

נתבעים 4-5 ע"י ב"כ עו"ד אברהם רוט

נגד

1. רמון חברה לבנין בע"מ

2. המגן חב' לביטוח

צדדי ג' ו-2 ע"י ב"כ עו"ד אורי צחייק

3. גל רם חשמל חברה לעבודות קבלניות בע"מ

ע"י ב"כ עו"ד גיל מיכלס

4. פנחס קובליו

5. פינני גינן ופיתוח בע"מ

צדדי ג' 4-5 ע"י ב"כ עו"ד אברהם רוט

6. זעל אלקורעאן

ע"י ב"כ עו"ד אברג'יל ארמון

צדדי ג'

7. עמיגור ניהול נכסים בע"מ

ע"י ב"כ עו"ד ר' מצנר-כהן

נגד

1. זעל אלקורעאן
ע"י ב"כ עו"ד אברג'יל ארמון
2. כלל חברה לביטוח בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד דני כהן
3. גוטרויט סוכנות לביטוח (1993) בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד עמנואל סממה
4. עמרן אבו-זלטה (לא נמסר)

צדדי ד'

חקיקה שאוזכרה:

[פקודת הבטיחות בעבודה \[נוסח חדש\], תש"ל-1970](#)
[תקנות הבטיחות בעבודה \(עבודות בניה\), תשמ"ח-1988: סע' 6 ו](#)

מיני-רציו:

- * נזיקין – תאונת עבודה – אחריות
- * נזיקין – עוולות – רשלנות
- * נזיקין – אחריות – מחזיק במקרקעין
- * נזיקין – אחריות – כלפי מסיג גבול
- * נזיקין – אחריות – קבלן

המנוח נפטר כתוצאה מתאונת עבודה, והוא בן כ- 17 שנים במותו. התאונה ארעה באתר בניה, בעת שהמנוח טיפס על עמוד חשמל גבוה מעץ, לצורך פירוק כבלי חשמל. התובעים, הורי המנוח ועזבונו, עתרו לחייב את הנתבעים בפיצויים בגין מות הבן. הנתבעים השונים הגישו הודעות לצדדים שלישיים ורביעיים.

בימ"ש השלום קבע:

הנתבעת 1 חבה באחריות לתאונה, מכח היותה המחזיק במקרקעין בפועל, יזמית הפרויקט ומפקחת הבניה. אתר הבניה היה פרוץ. אמנם, מדובר באתר מגורים של קשישים, שהכניסה אליו אינה יכולה

להיחסם. עם זאת, כל עוד מתבצעות במקום עבודות בניה, היה על מפקחת הבניה להציב שמירה בשער, לאשר את זהות הפועלים ולוודא כי הנכנסים לעבוד במקום פועלים בהיתר מאת הקבלנים המורשים. מחזיק במקרקעין חב בחובת זהירות מושגית כלפי מבקרים במקרקעין, אף אם אלה מסיגי גבול. הנתבעת 1 לא הייתה אך מחזיקה, כי אם גם המפקחת על הבניה. ככזו מוטלת עליה חובת זהירות מושגית כלפי העובדים באתר. הנתבעת 1 לא יצאה ידי חובתה זו, לו הפעילה מנגנון בדיקה כנדרש, היה בכך כדי להקטין את הסיכון לביצוע חובבני ובלתי בטיחותי של עבודה.

הנתבעת 2 היא הקבלן הראשי של עבודות הבניה. אכן, היא קיבלה היתר מהנתבעת 1 להתקשר בהסכמים עם קבלני המשנה. ואולם, מינוי קבלני משנה לא הסיר את האחריות הריכוזית שלה. היא נותרה אחראית לעבודות קבלני המשנה כלפי מזמינת העבודה. בנסיבות העניין, יש לראות בה כ"מבצע הבניה". מבצע הבניה אחראי למינוי מנהל עבודה ולפן הבטיחותי בעבודה. לכן, הותרת אתר הבניה הנדון ללא שמירה מינימאלית נופלת גם לפתח הנתבעת 2.

נתבעת 3 היא קבלן המשנה שמונה לביצוע עבודות החשמל. אין להטיל עליה כל חבות לתאונה, שכן לא היה בידה לנקוט אמצעי זהירות למניעתה או להקטנת הסיכון להתרחשותה. היא לא אישרה את מסירת העבודה של פירוק עמודי החשמל לצד ג'6, ולא עודכנה בקשר לכך. אשר לנתבעים 4-5. נתבעת 5 היא קבלן המשנה שמונה לעבודות גינון, הנתבע 4 הוא בעליה ומנהלה. הנתבע 4 נושא באחריות דומיננטית לתאונה. בפזיזותו וחמדנותו, "מסר" את העבודה של פירוק עמודי החשמל לצד שלישי, מבלי שהייתה לו כל זכות לעשות כן. הוא פעל מבלי שטרחה לוודא כי יש לצד ג'6 יכולת ביצועית מינימאלית לבצע את העבודה באחריות ובבטיחות. מזמין עבודה חב חובת זהירות כלפי הפועל המבצע, אף אם אינו מעסיקו. עליו לוודא כי מעסיקו של הפועל כשיר ומצויד בכלים נאותים.

אשר למנוח. אין מקום להטיל עליו כל אחריות. מדובר בקטין, חסר ניסיון, פועל יומי פשוט. ודאי שלא היו לו כל אמצעים לדאוג בעצמו לבטיחותו בעבודה. אין לצפות שיסרב לבצע העבודה בדרך בה הונחה לבצעה ע"י מבוגר.

אשר לצד ג'6. הוא הגורם העיקרי להתרחשות התאונה. הוא נכח במקום, וידע מה טיב העבודה. הוא ראה כי ה"ילדים" מתחילים לעבוד, ללא סולם, רתמות בטיחות, או משטח עבודה. הוא ידע כי עליו לתאם את העבודה עם החשמלאי, ולא עשה כן. הוא פעל בנמהרות ובחוסר אחריות, מתוך אינטרס כספי צר, ובלא אכפתיות לדרך המסוכנת שבה התבצעה העבודה. לו נקט באמצעי הזהירות המתבקשים, ניתן לצפות כי התאונה הייתה נמנעת.

פסק דין

כללי

1. המנוח, מוחמד עבד אלעזיז אבו גחישה ז"ל, יליד 23.5.1982, נפטר ביום 27.7.1999 כתוצאה מתאונת עבודה, והוא בן כ- 17 שנים במוותו. התאונה ארעה באתר בניה בבית "גיל הזהב" בקרית גת. התאונה התרחשה בעת שהמנוח טיפס על עמוד חשמל גבוה מעץ, לצורך פירוק כבלי חשמל (שנותקו מזרם החשמל). הטיפוס נעשה ללא כל אמצעי עזר או בטיחות, כגון סולם או משטח עבודה. עמוד החשמל נשבר ונפל, יחד עם המנוח הרכוב עליו במרומיו, וזאת ככל הנראה לאחר שניתק את כבלי החשמל.

2. בדו"ח חקירת תאונת עבודה מטעם משרד העבודה (אינג' פטרסקו), נרשם: "המנוח, נער בן 17... טיפס על העמוד כדי לנתק את כבלי החשמל באמצעות מספריים. לאחר שניתק את הכבלים,

- העמוד (מעץ) נשבר בחלקו הרכוב ונפל ארצה יחד עם המנוח אחורה" (ע' 3 לדו"ח). המפקח העיד כי לעבודה מהסוג דנא נדרש משטח עבודה, סולם וחגורת בטיחות - אשר לא סופקו (פ' ע' 25 ש' 19-26; ע' 26 ש' 24-25).
3. נסיבות התאונה סופרו, בין השאר, ע"י מר אברהם עמרם, איש תחזוקה מטעם הנתבעת 1, אשר נכח במקום והיה עד ראיה לתאונה: "הערבי [המנוח] היה מטפס כמו צ'יטה למעלה, אני ראיתי את זה" (פ' ע' 49 ש' 11); "אני זוכר שראיתי ילד על העמוד... העמוד על הבחור עם הראש מפוצץ. העמוד נשבר מלמטה, הוא אכול בבסיס מלמטה" (פ' ע' 55 ש' 11-13).
4. בדו"ח הפתולוגי של המומחה ד"ר בירטולון לוי (שנערך במסגרת חקירת המשטרה), נרשם כי המנוח נראה כבן 15-16 שנים (ס' 1 בע' 2). הפתולוג חיווה דעתו כי המוות נגרם "מנזק חמור למוח בעקבות חבלה קשה בראש. לפי הנסיבות המנוח נפל מגובה והממצאים מהנתיחה מתיישבים עם הנסיבות".
5. התובעים, הורי המנוח ועזובו, עתרו לחייב את הנתבעים בפיצויים בגין מות הבן. אעיר כבר עתה, כי אף שלא הוצג צו ירושה, הרי שאין חולק כי התובעים 1-2 הם הורי המנוח. בשים לב למעמדם כתושבי שטחים, איני רואה מקום להקפיד עמם בסוגית צו הירושה וזאת נוכח העדר מערכת שלטונית מסודרת שם. על בסיס הורותם, צומחת זכאותם לתבוע הוצאותיהם לקבורת הבן, וכן את נזקי המנוח, כיורשיו.
6. במישור זהות הנתבעים: הנתבעת 1, "עמיגור", היא חברת האחזקה של אתר הדיור בו ארעה התאונה (עדותו של מר מצליח, פ' ע' 36 ש' 22-25), וכן היזם ומזמין עבודות הבניה בפרויקט הנדון (ס' 3 לתצהירו של מר מצליח). עמיגור שימשה גם בתפקיד מפקחת הבניה (עדותו של מר מצליח, פ' ע' 44 ש' 8-12). הנתבעת 2, "רמון", היא הקבלן הראשי של עבודות הבניה הנדונות, וזאת מכח הסכם עם עמיגור (נספח א' לתצהירו של מר מצליח; עדותו של מר רבינוביץ, פ' ע' 56 ש' 16-17). נתבעת 3, "גל-רם", היא קבלן המשנה שמינתה עמיגור לביצוע עבודות החשמל. גל-רם נטלה על עצמה אחריות לפירוק עמודי החשמל הישנים (ר' הסכם רמון-גל-רם, נספח א' לתצהירו של מר רבינוביץ וכן עדותו של מר יהושע בוצר, פ' ע' 63 ש' 12-15, ש' 22, ש' 26; פ' ע' 65 ש' 23-24). מר שוקי בוצר, מטעם גל-רם, שימש מנהל עבודה באתר מטעם גל-רם (ס' 2 לתצהירו; פ' ע' 66 ש' 13).
7. נתבעת 5, "פיני גינון", היא קבלן המשנה שמינתה עמיגור לעבודות גינון (ר' הסכם רמון-פיני גינון, נ/5). הנתבע 4, מר פנחס קובליו, הוא הבעלים והמנהל של הנתבעת 5 (ס' 2 לתצהירו). מר קובליו נקשר בעסקה עם צד ג'6, מר זעל אלקורעאן, בגידרה "אישר" לנ"ל "לפרק ולקחת עמודי חשמל וכבלי חשמל אשר נמצאים במעון דיור מוגן קרית גת", וזאת בתמורה כספית של 3,000 ₪ (ר' למשל נספח א' לתצהירו וכן עדותו בפ' ע' 80 ש' 11-19, ש' 14-15; ע' 80 ש' 2-21; ע' 81 ש' 5-9). מר אלקורעאן מצידו "מכר את העבודה" לצד ד', מר עמרן אבו-זלטה -- קבלן אלומיניום משטחי הרשות הפלשתינאית (ר' עדותו בפ' ע' 92 ש' 23-24; ע' 95 ש' 27-32). עבודת הפירוק בוצעה ביום התאונה ע"י פועלים של מר אבו-זלטה (ר' עדותו של מר אבו-זלטה בפ' ע' 14 ש' 4-5).

8. במישור הדיוני: מטעם התובעים הצהירו **האב** התובע עבד אלעזיז מוסא אבו גחישה, והאח **מוסא** עבד אלעזיז אבו גחישה. כן העיד חוקר התאונה מטעם משרד העבודה, **אינג' פטרסקו**. מטעם עמיגור הצהיר מר **יהושע מצליח**, מהנדס אזור דרום בחברה, וכן מר **אברהם עמרם**, מנהל משק ותחזוקה. בנוסף זומן להעיד מר **האלד סלימה** (כאחראי הפועלים ביום התאונה). מטעם רמון הצהיר מר **מרק רבינוביץ**, בעלים ומנהל החברה. מטעם גל-רם הצהירו מר **שוקי בוצר**, מנהל העבודה מטעמה באתר, וכן מר **אברהם גרושקה**, מנהל ושותף בחברה. מטעם נתבעים 4-5 הצהיר מר **קובליו**. צד ג'6, מר **אלקורען**, הגיש תצהירו. כל העדים נחקרו בפני.

9. עמיגור הגישה הודעות צד ג' כנגד רמון ומבטחתה חב' הביטוח "המגן", וכן כנגד גל-רם, מר קובליו ופיני גינון, וכנגד מר אלקורעאן. רמון הגישה הודעות צד ג' כנגד גל-רם, מר קובליו ופיני גינון, מר אלקורען וכן כנגד עמיגור. מר אלקורעאן, כצד שלישי, הגיש הודעת צד ד' כנגד מר עמרן אבו-זלטה, ואולם לא הוגש אישור להמצאת התביעה כדין לצד רביעי זה. מר אבו-זלטה לא התגונן ולא נכח בהליך, ואולם זומן למסור עדות.

10. מר קובליו ופיני גינון, כצדדי ג', הגישו הודעות צד ד' נגד מר אלקורעאן, וכן כנגד חברת הביטוח "כלל" וסוכנות הביטוח "גוטוירט". סוכנות הביטוח נתבעה חלופית לתביעה נגד כלל, וזאת היה וימצא כי הפוליסה הרלבנטית אינה מכסה את החבות. מטעם הסוכנות הוגש תצהירו של מר **יוסי גוטוירט**, מנהל ובעלים, ואף הוא נחקר בפני.

11. הצדדים (למעט מר אבו-זלטה) הגישו סיכומים בכתב. המחלוקת נסבה על שאלת האחריות והנזק. להלן תנותח האחריות ביחס לכל נתבע.

חבות עמיגור

12. עמיגור הזמינה עבודות שכללו פירוק ופינוי עמודי החשמל הישנים (עדותו של מר מצליח, מנהל הפרויקט מטעמה, פ' ע' 36 ש' 20-21; ע' 38 ש' 8-10; ע' 39 ש' 20-27; ע' 43 ש' 24-6; ע' 45 ש' 27). עמיגור חבה באחריות לתאונה, מכח היותה המחזיק במקרקעין בפועל (ר' למשל עדותו של מר אברהם עמרם, פ' ע' 48 ש' 4-5), יזמית הפרויקט, ומפקחת הבניה (ר' למשל, עדותו של מר מצליח, פ' ע' 44 ש' 8-12).

13. מן התשתית הראיתית עולה תמונה עגומה של אתר בניה פרוץ, הפתוח לכל דיכפין, ללא שמירה בשער וסינון הנכנסים. אמנם, אין מדובר באתר בניה שגרתית, כי אם באתר מגורים של קשישים. באופן טבעי, הכניסה לאתר מעין זה אינה יכולה להחסם (ר' למשל עדותו של מר מצליח, פ' ע' 39 ש' 2-8). יחד עם זאת, כל עוד מתבצעות במקום עבודות בניה, היה על מפקחת הבניה להציב שמירה בשער, לאשר את זהות הפועלים, ולוודא כי הנכנסים לעבוד במקום פועלים בהיתר מאת הקבלנים המורשים.

14. מעדותו של מר אברהם עמרם, איש התחזוקה מטעם עמיגור (עדותו בפ' ע' 47 ש' 30; ע' 48 ש' 19), עולה כי שערי האתר היו פתוחים לכל וכי הפועלים לא נדרשו להציג אישורי כניסה

כלשהם (עדותו בפ' ע' 53 ש' 13-7). מר אברהם החזיק חדר קבוע באתר, ואילו יתר הקבלנים - לא (פ' ע' 49 ש' 25; פ' ע' 50 ש' 17-16). מר אברהם נכח במקום בבקר התאונה, אך לא ראה עצמו אחראי לבדוק את זהות הפועלים, לרבות המנוח, ולוודא כי עבודתם מתבצעת באישור ובהתאם למתוכנן (פ' ע' 49 ש' 9-1; ע' 50 ש' 32 עד ע' 51 ש' 1). מר אברהם סבר: "אין זה מתפקידי" (פ' ע' 51 ש' 19-18). על כן, ואף שחזה בכניסת הפועלים ובעבודה המתבצעת - לא דיווח עליה לאיש (פ' ע' 52 ש' 22-21; ע' 54 ש' 20-10).

15. אמצעי זהירות מינימלי של שמירה בשער, לו ננקט, היה מונע את הכניסה התמוהה של המנוח וחבריו לאתר. אין מחלוקת, כי המנוח לא היה פועל שכיר של מי מהקבלנים המורשים ולא נשלח מטעמם לבצע עבודה כלשהי באתר. שיגורו למקום נעשה ע"י עמרן אבו-זלטה, שהעיד: "דיברתי כדי שהפועלים באמת ילכו לעבודה, ושם היה אבו זעאל שאמור לחכות להם (פ' מיום 27.1.2008, ע' 14 ש' 5-4); "דאגת[י] לשלוח פועלים" ... זעאל צריך פועלים אז שלחתי" (שם ע' 15 ש' 30-25). מר אבו-זלטה לא היה אחד מן הקבלנים המורשים באתר. הוא לא נקשר עם מי מהם בהסכם, ומעולם לא קיבל תפקיד או אחריות כלשהם לפעילות במקום.

16. מר אבו-זלטה פעל בשיתוף פעולה עם מר זעאל אלקורעאן. מר אלקורעאן, מצידו, פעל על מנת לממש את הסיכום שבינו לבין מר פיני קובליו מיום 26.7.1999 (נספח א' לתצהירו של מר קובליו). לפי סיכום זה, מר אלקורעאן קיבל ממר קובליו אישור "לפרק ולקחת עמודי חשמל וכבלי חשמל אשר נמצאים במעון דיור מוגן". מר אלקורעאן הודה כי הזדרז לשלם למר קובליו בגין זכות העבודה סך של 3,000 ₪, וזאת "בשביל לקחת את העבודה במקום מישהו אחר. רצייתי שזה יהיה שלי" (פ' ע' 91 ש' 19-16). גם מר אלקורעאן לא היה אחד מן הקבלנים המורשים באתר ולא נקשר עם מי מהם בהסכם לביצוע עבודה.

17. מר אלקורעאן הודה כי היה עליו לתאם את פירוק עמודי החשמל עם "שוקי החשמלאי לפי מה שסיכמתי עם פיני קובליו" (פ' ע' 98 ש' 14). בהסכם בינו לבין מר קובליו נרשם:

"הנדון: ציוד חשמל ועמודים קרית גת
אני מאשר לאלקורעאן זאל לפרק ולקחת עמודי חשמל
וכבלי חשמל אשר נמצאים במעון דיור מוגן קרית גת.
כל הציוד יפורק בתיאום עם שוקי החשמלאי ובאישורו."

18. מר קובליו חתם על הסיכום, והוסיף את שמו של אלקורעאן (עדותו של מר אלקורעאן, פ' ע' 93 ש' 4-3). מר אלקורעאן לא פעל לפי הסיכום. לדבריו: "הגעתי בבקר ולא דיברתי עם החשמלאי. אלה שצריכים לעבוד היו צריכים לדבר אתו. אמרתי שהמנהל שם, דברו איתו ויגיד לכם היכן לעבוד. היה חאלד, אמרתי לו הנה האחראי יראה לך במשרד את המקום" (פ' ע' 98 ש' 17-14). מר אלקורעאן הודה, כי טעה כאשר לא תיאם את העבודה עם החשמלאי: "עשיתי טעות שלא דיברתי עם החשמלאי" (פ' ע' 98 ש' 29).

19. מר חאלד הנ"ל, שאוזכר בעדותו של מר אלקורעאן, אישר כי נכח באתר במועד התאונה וחזה בנפילת המנוח מעמוד החשמל (ר' עדותו פ' ע' 20 ש' 11). ככל הנראה, מר חאלד היה אחד ממעסיקי המנוח והאחראי בפועל על העבודה באותו יום (למשל, עדותו של מר אלקורעאן, פ' ע' 93 ש' 4-3).

94 ש' (10-11). אך גם מר האלד לא העסק על ידי מי מן הקבלנים המורשים באתר, לא כרת הסכם עבודה עם מי מהם, ולא הוזמן על ידיהם לעבוד.

20. האתר הפרוץ איפשר את כניסתם של מר אלקורעאן, מר אבו-זלטה, מר האלד והמנוח – מבלי שזהותם נבדקה. איש לא עמד בשער. איש לא נדרש לדווח למנהלי העבודה על ביצוע עבודה במקום. איש לא וידא כי העבודה המתבצעת תואמה מראש. הצבת שמירה בכניסה היתה צפויה למנוע כניסה של הגורמים הבלתי מורשים הנ"ל, ולצמצם את הסיכון לביצוע עבודה "פירטית".

21. אמנם, הפעלת מנגנון שמירה כרוך בעלויות כספיות. יחד עם זאת, מדובר באמצעי זהירות סביר ומקובל. באתר בניה כגון דא, זהו אמצעי זהירות מינימלי וחיוני. עמיגור אמנם החזיקה איש התחזוקה במקום, אך לא הנחתה לבדוק את זהות הנכנסים. לו הונחה לאשר את הנכנסים, ולדווח למנהלי העבודה על ביצוע עבודה במקום, היה בכך כדי למזער את הסיכון לפעילות בלתי מורשית. מאידך, דומה כי לא היה בכך כדי לייקר את עלויות הפרויקט באופן משמעותי.

22. מחזיק במקרקעין חב בחובת זהירות מושגית כלפי מבקרים במקרקעין, אף אם אלה מסיגי גבול (ר', למשל: ע"א 862/80 עיריית חדרה נ' אהרון זוהר, פ"ד לז(3) 766, 757; ע"א 145/80 שלמה ועקנין נ' המועצה המקומית בית שמש, פ"ד לז(1) 113, 124-125). במקרה דנא, עמיגור לא היתה אך מחזיקה, כי אם גם המפקחת על הבניה. כמפקחת מוטלת עליה חובת זהירות מושגית כלפי העובדים באתר (למשל: ע"א 7130/01 סולל בונה בניין ותשתית בע"מ נ' יגאל תנעמי, [פורסם בבנו], מיום 1.110.2003, ע' 10); ת.א.ת"א) ניניו נסים נ' נשר מפעלי מלט (פורסם בבנו), מיום 23.7.2006, ע' 12). עמיגור לא יצאה ידי חובתה זו, שכן לא נקטה באמצעי זהירות בסיסי של שמירה בשער האתר והפעלת מנגנון לווידוא זהות הפועלים הנכנסים. מר מצליח, מנהל הפרויקט מטעם עמיגור, הודה כי לא נדרש שום אישור כניסה: "לא, הוא לא בודק אם מדובר בקבלן של קבלן, ואם מישוהו נכנס ולא יודעים, הוא נכנס בלי רשות" (פ' ע' 42 ש' 17-18; ר' גם ע' 39 ש' 10; ע' 44 ש' 18-20). לו עמיגור הפעילה מנגנון בדיקה כנדרש, היה בכך כדי להבטיח תיאום העבודה. היה בכך כדי להקטין את הסיכון לביצוע חובבני ובלתי בטיחותי של עבודה, כפי שארע במקרה הנדון.

23. אשר על כן, אני קובעת את אחריותה של עמיגור לתאונה, כמי שהתרשלה בשמירת האתר ובפיקוח על זהות הנכנסים לעבוד. חלקה היחסי בחובת האחריות יידון בהמשך.

חבות רמון

24. רמון נטלה על עצמה לבצע באתר עבודות של "פיתוח, חשמל, מים וביוב" (ר' הסכם מיום 25.5.1998, נספח א' לתצהירו של מר מצליח). לשם כך, נקשרה בהסכמים עם קבלני משנה: חב' גל-רם - לביצוע עבודות חשמל, וחב' פיני-גינן - לביצוע עבודת גינן (ר' הסכמים נספחים לתצהירו של מר מרק רבינוביץ).

25. כקבלן ראשי, היה על רמון לרכז את העבודות המתבצעות בשטח ולנהלן. ההסכם בינה לבין יזמית הפרויקט אסר עליה להעביר את העבודה לקבלני משנה, אלא באישור מראש (ס' 15 להסכם עם עמיגור). רמון קיבלה היתר מעמיגור להתקשר בהסכמים עם קבלני המשנה הנ"ל (ר' עדותו של מר רבינוביץ, פ' ע' 59 ש' 26-23; עדותו של מר מצליח, פ' ע' 40 ש' 29 עד ע' 41 ש' 6; ע' 42 ש' 10). ואולם, מינוי קבלני משנה לא הסיר את האחריות הריכוזית של רמון. רמון נותרה

אחראית לעבודות קבלני המשנה כלפי מזמינת העבודה. היא עמדה בראש פירמידת הביצוע הקבלנית, ואף החזיקה באתר מנהל עבודה (עדותו של מר מרק רבינוביץ, פ' ע' 57 ש' 8-3).

26. רמון טענה כי עמיגור ביצעה באתר עבודות נוספות ע"י קבלנים אחרים (ס' 3 לסיכומיה), ואולם זהות קבלנים אלה נותרה עלומה. לא הובררה שייכותם לעבודות או לתאונה נשוא הסכסוך דנא.

27. בנסיבות הענין, יש לראות את רמון כ"מבצע הבניה", כמשמעות מונח זה [בפקודת הבטיחות בעבודה](#) [נוסח חדש], התש"ל-1970 [ובסעיף 6 לתקנות הבטיחות בעבודה \(עבודות בניה\)](#), תשמ"ח-1988. כידוע, מבצע הבניה אחראי למינוי מנהל העבודה ולפן הבטיחותי בעבודה. הותרת אתר הבניה הנדון ללא שמירה מינימלית נופלת גם לפיתחה של רמון, כקבלן ראשי וכמבצעת הבניה. היה עליה לוודא, באמצעות מנהל העבודה מטעמה, כי כל עבודה באתר מתבצעת בתיאום מראש. הפקרת האתר לכל דיכפין איפשרה כניסה של פועלים שלא נשכרו על ידי מי מקבלני המשנה. העדר מנגנון בקרה איפשר ביצוע עבודה פירטית, ללא כל ציוד בטיחותי או אמצעי מיגון.

28. זאת ועוד: אין מחלוקת כי רמון לא דרשה מגל-רם, קבלנית המשנה לעבודות החשמל, למסור לה תוכנית עבודה מסודרת לפינוי עמודי החשמל. קיים בכך טעם לפגם. תוכנית כזו נערכה רק בדיעבד, לאחר שמשרד העבודה הוציא צו להפסקת העבודה (ר' נ/7; וכן: ר' עדותו של מר אברהם גרושקה: פ' ע' 72 ש' 15-14). לו הוכנה תוכנית עבודה מקצועית מראש, היה בכך כדי להקטין את מרחב התמרון בהעברת העבודה לצדדים שלישיים. ניתן להניח כי לו הוכנה תוכנית, דבר קיומה היה נמסר למר קובליו בעת שהתעניין אצל מר בוצר בעבודת הפירוק. לו הותרע כי קיימת תוכנית ביצוע מקצועית ומסוימת - היה נוצר אפקט מרתיע ומרסן מפני הנסיון לגלגל את העבודה לצד שלישי, החסר כישורים מתאימים לביצוע העבודה.

29. רמון חבה גם כן אחריות לתאונה. חלקה היחסי יידון בהמשך.

חבות גל-רם

30. גל-רם התקשרה בהסכם עם רמון לביצוע עבודות החשמל באתר. גל-רם קיבלה על עצמה גם את פירוק עמודי החשמל, והיה עליה לדאוג לפינויים (ר' עדותו של מר גרושקה, פ' ע' 71 ש' 21-24; ע' 73 ש' 3-1, ש' 4-6; ע' 74 ש' 29-32; עדותו של מר מצליח, פ' ע' 37 ש' 24-30; ע' 40 ש' 6-7; ע' 43 ש' 21-23). ואולם גל-רם - להבדיל מעמיגור ומרמון - לא היתה צריכה לדאוג לשמירה כוללת בכניסה לאתר. גל-רם היתה אחת מקבלני המשנה (לצד פיני-גינזון). להבדיל מרמון, היא לא שימשה בתפקיד הקבלן הראשי. להבדיל מעמיגור, היא לא הועסקה בפיקוח על הבניה ולא היתה מחזיקה האתר. אף כי מר בוצר שימש מנהל עבודה מטעם גל-רם (ר' עדותו בפ', ע' 66 ש' 13), הרי שאחריותו נסבה על עבודות חשמל, להבדיל מן העבודות בכלל.

31. לא מצאתי פסול בהתנהלותה של גל-רם בפרשה דנא. אין להטיל עליה חבות כלשהי לתאונה, שכן לא היה בידה לנקוט אמצעי זהירות למניעתה או למצער להקטנת הסיכון להתרחשותה (השוו: [ת.א. \(ת"א\) 2387/04 אגבכה מרים נ' ד.י.ש חב' בע"מ](#), [פורסם בנבו], מיום 10.4.2008, ע' 19). מעורבות גל-רם בפרשה מתמצית בנכונות שהביעו נציגיה, מר בוצר ומר גרושקה, להפגש עם מר קובליו, וזאת לצורך בחינת הצעתו לפנות את עמודי החשמל. מר בוצר הודה כי מר קובליו התעניין אצלו בפירוק עמודי החשמל (למשל, פ' ע' 69 ש' 15-14). ואולם מר בוצר חזר והעיד

כי העבודה לא נמסרה למר קובליו, אלא ש"קבענו איתו שבעל הבית שלי יבוא לשטח ויסגור איתו" (פ' ע' 63 ש' 28-29; ע' 64 ש' 13-15; ע' 64 ש' 19, ש' 25-26; ע' 65 ש' 16-27).

32. מר גרושקה, מנהל גל-רם, העיד כי לא ראה פסול בעצם העברת העבודה לאחר (פ' ע' 76 ש' 12-13). הוא קיבל דיווח ממר בוצר בדבר התעניינותו של מר קובליו בעמודי החשמל (פ' ע' 71 ש' 29-32). ואולם הוא לא אישר את מסירת העבודה, אלא ש"זו היתה התעניינות באותו שלב... לא היה שום דבר סגור" (פ' ע' 72 ש' 4, ש' 9); "אמרו לי שיש קבלן שמתעניין, אמרתי שיבוא ונשמע את מה שהוא אומר. ... שום דבר לא סגור" (פ' ע' 72 ש' 17-18, ש' 23); "שוקי אמר לי שיש בחור בשם פני פיני שהוא קבלן גינון שהוא מתעניין לקחת את העמודים והכבלים, לא דיבר על כסף ולא על שום דבר. היינו צריכים להפגש" (פ' ע' 75 ש' 9-10); "הייתי צריך להפגש איתו לשמוע מה רוח הדברים ואז הייתי מחליט" (פ' ע' 75 ש' 14-15); "אני לא נפגשתי איתו אפילו. היתה כוונה להפגש ולדבר. זה הכל בתיאוריה" (פ' ע' 76 ש' 7). מר בוצר חזק דברים אלה: "... אף אחד לא אמר להתחיל ביצוע ללא אישורי וללא אישור של הבוסים שלי" (פ' ע' 67 ש' 5-6).

33. מר קובליו אישר את גרסת גל-רם לפיה דובר על פגישה גרידא, וכי לא אושר לו לבצע את העבודה או למסרה לאחר. הוא העיד: "אמרתי לשוקי [בוצר] שיש לי מישהו שקונה אלומיניום ושאני רוצה להפגיש ביניהם. אמר שנתאם פגישה" (ההדגשה הוספה; פ' ע' 90 ש' 4-5). אך מר קובליו לא המתין לפגישה עם נציגי גל-רם. הוא מיהר "לאשר לאלקורעאן זעאל לפרק ולקחת את עמודי החשמל וכבלי החשמל", כמשתקף במסמך שכתב (נספח א' לתצהירו). בד בבד עם מסירת האישור, קיבל ממר אלקורעאן תמורה בסך 3,000 ₪ (עדותו בפ' ע' 81 ש' 10-14). האישור נמסר למר אלקורעאן בטרם התקיימה הפגישה המתוכננת עם נציגי גל-רם (עדותו של מר קובליו, פ' ע' 80 ש' 11-19; ע' 82 ש' 14-15). מר קובליו טען שהודיע למר אלקורעאן על הפגישה הצפויה עם "שוקי החשמלאי" (עדותו בפ' ע' 82 ש' 29; ע' 85 ש' 31-32). ואולם, בעת שאישר למר אלקורעאן לפרק את עמודי החשמל, והוסיף וקיבל ממנו את התמורה הכספית, לא היתה בידו כל זכות בעבודה או אישור למסרה לאחר.

34. מר קובליו לא וידא עם גל-רם, כי האישור שנתן למר אלקורעאן מקובל עליה (פ' ע' 81 ש' 13-14). הוא לא עידכן את מר בוצר אודות הסיכום עם מר אלקורעאן (פ' ע' 81 ש' 18-21). מר קובליו הודה, כי איש לא העביר לו עבודה שיכול היה להעביר לאחר (פ' ע' 81 ש' 22-23).

35. הנה כי כן, גל-רם לא אישרה את מסירת העבודה למר אלקורעאן, ואף לא עודכנה בקשר לכך. אמנם, נציגי גל-רם לא שללו על הסף את הצעתו של מר קובליו; אך הם לא אישרוה, אלא אך הסכימו להיפגש על מנת לשוחח עליה. נציגי גל-רם לא היו יכולים לצפות כי מר קובליו יזדרז לאשר למר אלקורעאן לפרק את עמודי החשמל, בטרם הושלם הדיון ביניהם. התנהלותו של מר קובליו חרגה מנורמות עסקיות מקובלות, שהרי ניסה להעביר לצד שלישי מה שלא היה לו. בהעדר צפיות סבירה, לא צומחת לגל-רם אחריות מכח עוולת הרשלנות.

36. התביעה כנגד גל-רם -- נדחית.

אחריותם של מר קובליו ו"פיני גינון"

37. מר קובליו נושא באחריות דומיננטית לתאונה. בפזיזותו וחמדנותו, מר קובליו "מסר" את העבודה לצד שלישי, מבלי שהיתה לו כל זכות לעשות כן. בנוסף, הוא פעל מבלי שטרח לוודא כי יש למר אלקורעאן יכולת ביצועית מינימלית לבצע את העבודה באחריות ובבטיחות.

38. כאמור, מר קובליו "אישר" למר אלקורעאן לפרק את עמודי החשמל ולפנותם (נספח א' לתצהירו). מר קובליו קיבל ממר אלקורעאן תמורה כספית עבור מסירת העבודה (עדותו בפ' ע' 80 ש' 2-21; ע' 81 ש' 5-6). בקבלת הכסף, מר קובליו סימן למר אלקורעאן כי "העבודה שלו", וכי הוא רשאי לבצעה. אמנם, ב"אישור" נרשם: "כל הציוד יפורק בתיאום עם שוקי החשמלאי ובאישורו". אך בנסיבות הענין, תוספת זו היתה סתמית ולא היה בה כדי לספק: ראשית, מר קובליו לא דאג לקיים את הפגישה עם "שוקי החשמלאי" לפני ש"מכר" את העבודה. הוא מסר את העבודה ללא אישור גל-רם, ואף מבלי שדיווח על כך לגל-רם (עדותו בפ' ע' 80 ש' 11-19; ע' 81 ש' 20-21; ע' 82 ש' 14-15; ע' 81 ש' 13-14, ע' 18-19). מר קובליו התקשה להסביר באיזו זכות מכר לצד שלישי עבודה השייכת לאחר (פ' ע' 83 ש' 25-28).

39. שנית, מר אלקורעאן, בדואי מדרום הארץ (פ' ע' 97 ש' 20-21), העיד כי אינו קורא עברית (ר' עדותו בפ' ע' 92 ש' 25-32; ע' 93 ש' 1). הוא אישר כי שמו מופיע על מסמך ה"אישור", אך העיד שלא חתם עליו, אלא שמר קובליו רשם את שמו (פ' ע' 93 ש' 3-4). בנסיבות אלה, לא היה די במסמך כדי להבטיח את תיאום העבודה עם קבלן החשמל. בנוסף, מר אלקורעאן לא הציג בפני מר קובליו תעודת קבלן מורשה, ולא פעל בשם חברה קבלנית מסודרת. נוכח נתונים אישיים אלה, היה על מר קובליו להזהר שבעתיים. הוא ידע כי מר אלקורעאן צפוי לפרק את העמודים (ר' עדותו בפ' ע' 84 ש' 5), ולא עשה דבר כדי לוודא שיש בידי הנ"ל יכולת ביצועית (ר' עדותו בפ' ע' 81 ש' 30).

40. כידוע, מזמין עבודה חב חובת זהירות כלפי הפועל המבצע, אף אם אינו מעסיקו (ר', למשל: ע"א 7130/01 סולל בונה בניין ותשתיות בע"מ נ' יגאל תנעמי ואח', [פורסם בנבו], מיום 1.10.2003, ע' 8; רע"א 12/06 צמנטכל הנדסה וייזום צפון בע"מ ואח' נ' אריה שירותי כ"א בע"מ ואח' וערעור שכנגד, [פורסם בנבו], מיום 19.9.2007, פסקה 5). המזמין אינו יוצא ידי חובתו זו, אלא אם וידא כי מעסיקו של הפועל כשיר ומצויד בכלים נאותים לביצוע עבודות בניה (ר', למשל: רע"א 12/06 צמנטכל הנדסה וייזום צפון בע"מ ואח' נ' אריה שירותי כ"א בע"מ ואח' וערעור שכנגד, [פורסם בנבו], ניתן ביום 19.9.2007, פסקה 5). הוא הדין במר קובליו, כמי שמסר את העבודה לצד שלישי. אין הוא פטור מחובתו כלפי הפועל, כאשר תמונת המצב זועקת לעבודה חובבנית ובלתי בטיחותית.

41. מר קובליו הונע מתוך אינטרס כלכלי שבניצול עמודי העץ לגינון, ומכירת כבלי החשמל בתמורה כספית (ר' עדותו פ' ע' 82 ש' 7-8; ע' 89 ש' 16-17). כמובן, אין פסול במניע כלכלי. ואולם הגשמת המניע צריכה להעשות באחריות ובהירות. מר קובליו פעל במקרה דנא בפזיזות וברשלנות רבתי. העברת עבודה מסוכנת כגון דא לגורם החסר כישורים בסיסיים לביצועה, וללא אישור ותיאום מצד הקבלן האחראי, יצרה סיכון בטיחותי חמור לשלום הפועלים המבצעים. מר קובליו צריך היה לצפות כי התנהלותו עלולה להסתיים באסון, כפי שבסופו של יום אמנם ארע.

42. לצד אחריותו האישית של מר קובליו, יש להטיל אחריות נזיקית גם על הנתבעת 5. מר קובליו פעל באמצעותה בעת שהתקשר עם מר אלקורעאן, וזאת כמשתקף ב"מסמך האישור" (נספח א')

לתצהירו). מר קובליו השתמש בנייר הפירמה של החברה וביטא בכך את התקשורתה בהסכם. מר קובליו אישר כי הוא בעל המניות והמנהל בחברה (ר' ס' 2 לתצהירו של מר פנחס קובליו). עמודי החשמל נדרשו לחברה לצורך עבודות גינון (ר' למשל עדותו של מר קובליו, פ' ע' 82 ש' 7-8). כמובן, השימוש בחברה אינו פוטר את מר קובליו מאחריות נזיקת אישית וישירה למות המנוח. יחד עם זאת, העובדה כי פעל באמצעות חברה מטילה גם עליה אחריות נזיקת, מכח תורת האורגנים (ר', למשל: [ע"פ 3027/90 חברת מודיעים בינוי ופיתוח בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד מה\(4\) 364, 381-379](#)).

אשם תורם

43. אין מקום להטיל על המנוח כל אחריות לתאונה. מדובר בנער קטין, חסר נסיון בעבודה, שלא היה אלא פועל יומי פשוט. ודאי שלא היו לו אמצעים כלשהם לדאוג בעצמו לבטיחותו בעבודה. גם אין לצפות שיסרב לבצע את העבודה בדרך בה הונחה לבצעה על ידי מבוגר. טענת הנתבעת 1 כאילו טיפס על עמוד החשמל בניגוד להוראות מעבידיו (ס' 2.45-2.46 לסיכומיה) – לא נתמכה בראיות שהונחו בפני. להיפך: מעדותו של מר אברהם עמרם עולה כי ראה שהמנוח טיפס על עמוד החשמל בנוכחות "הקבלן הישראלי" המבוגר שנכח במקום. מר אברהם הבהיר שכוונתו לקבלן ממוצא ערבי (ס' 7 לתצהירו; פ' ע' 52 ש' 11-12). מר אברהם ציין כי פנה אל אותו "קבלן שהביא את העובדים" ו"אמרתי לו שהוא לא עובד נכון. הוא אמר שהוא עובד נכון ואני הלכתי לעבודתי" (ר' עדותו בפ' ע' 52 ש' 19-9 וכן ס' 7 לתצהירו). לפי עדות זו, לא רק שהמנוח עבד בנוכחות מבוגר, שלא מנע ממנו לטפס על העמוד -- אלא שאף הונחה לבצע את העבודה בדרך בה ביצעה.

44. מר חאלד - ככל הנראה האחראי על עבודת המנוח ביום התאונה - מסר בחקירתו במשטרה כי סוכם ש"אף אחד לא הולך לעמודים כדי לחשוב מה לעשות" (ר' הודעה מיום 5.8.1999, ע' 7א ש' 22-23). לא ניתן לסמוך על הודעה זו. מר חאלד סובל מענין אישי בתוצאות ההליך. בנוסף, בחקירתו בבית המשפט סתר את דבריו במשטרה, בהכחישו כל קשר למנוח ולתאונה, ובניגוד לגרסתו במשטרה (!) (פ' מיום 27.1.2008, ע' 18 ש' 22-23).

תוצאות התביעה

45. התוצאה היא שאני מקבלת את התביעה כנגד הנתבעים 1, 2, 4-5, אשר יישאו באחריות כלפי התובעים כמעוולים ביחד ולחוד. התביעה כנגד הנתבעת 3 - נדחית. חלוקת האחריות הפנימית בין הנתבעים לבין עצמם, לרבות צד ג' (מר אלקורעאן), תיעשה להלן במסגרת הודעות צד ג'.

הודעות צד ג'

46. הנתבעת 1, עמיגור, הגישה הודעות צד ג' כנגד רמון (וחב' הביטוח "המגן"), גל-רם, מר קובליו ופיני גינון, וכן כנגד מר אלקורעאן.

47. אני דוחה את הודעת צד ג' כנגד גל-רם, בהעדר עילה להטיל עליה אחריות נזיקת לתאונה, כמפורט לעיל. גל-רם לא נקשרה בהסכם עם עמיגור, וממילא גם אין בסיס להטיל עליה אחריות חוזית.

48. יש לקבל את תביעת עמיגור כנגד רמון, החבה כלפי מזמינת העבודה מכח חוזה ההתקשרות וכן מכח אחריות נזיקת. במישור החוזי, רמון נטלה על עצמה אחריות כלפי המזמינה לתשלום נזקים

לצדדי ג' שיפגעו בעבודות נשוא ההסכם (ס' 13 להסכם, נספח א' לתצהירו של מר מצליח). עבודת פירוק עמודי החשמל, שבגדרה נהרג המנות, היתה חלק מן העבודות שרמון נטלה על עצמה. רמון אמנם לא ביצעה את העבודה בגדרה התרחשה התאונה, אך מחדליה בשמירה על האתר איפשרו עבודה פירטית של פועלים שעבודתם לא הוזמנה. במישור הנזיקי, היה על רמון, כקבלן ראשי וכ"מבצע הבניה", לדאוג לבטיחות העבודה באתר. בתוך כך היה עליה לדאוג למנגנון שמירה בכניסה לאתר, שיבטיח סינון הנכנסים לפי אישורי כניסה או מנגנון זיהוי אחר -- וזאת כל עוד העבודה באתר לא הסתיימה. כאמור, רמון התרשלה גם בכך שלא דרשה מקבלן החשמל להכין מראש תוכנית פינוי מסודרת לעמודי החשמל – צעד שהיה בו כדי לצמצם את הסיכון להעברת העבודה לידי גורמים חובבניים וחסרי אחריות.

49. יש לקבל את הודעת צד ג' מטעם עמיגור גם כנגד מר קובליו ופיני גינן. ברשלנותם הרבה, כמפורט לעיל, מסרו לצד שלישי עבודה שלא היתה להם כל זכות בה, ועשו כן ללא אישור או דיווח. בכך "סיבכו" גם את עמיגור באחריות כלפי התובעים.

אחריותו של מר אלקורעאן

50. מר אלקורעאן אחראי באחריות נזיקית אישית וישירה למות המנוח. מר אלקורעאן פעל בלהיטות כדי "לתפוס את העבודה" (כדבריו בפ' ע' 91 ש' 19-8). הוא הזדרז לשלם למר קובליו בגין הזכות לפרק את עמודי החשמל (פ' ע' 91 ש' 25-24; ע' 92 ש' 11-10, ש' 13), ומכר את ה"זכות" לצד שלישי, מר אבו-זלטה, ברווח (ר' עדותו בפ' ע' 98 ש' 25-24; ע' 95 ש' 28-32). מר אלקורעאן הודה כי היה עליו "לדבר עם שוקי החשמלאי" לפני ביצוע העבודה, אך הוא לא עשה כן (פ' ע' 98 ש' 17-14).

51. מר אלקורעאן הגיע לאתר בבקר התאונה: "הייתי בבוקר. עמרן [אבו-זלטה] לא הגיע, הגיע חאלד והעובדים בערך 3-4. אני לא מכיר את העובדים, ילדים צעירים כולם" (פ' ע' 94 ש' 2-1). מר אברהם עמרם אישר כי מר אלקורעאן נכח במקום עם ה"ילדים": "הזקן [מר אלקורעאן] אמר לי... שהוא מרהט ושהביא את הילדים מחברון" (פ' ע' 51 ש' 10). מר אלקורעאן לא וידא כי "הילדים" מצוידים בכלים הבסיסיים הנדרשים לביצוע העבודה המסוכנת. הוא נמנע מעשות כן, למרות שידע כי באתר לא נכח מי מטעם הקבלנים. כזכור, מר אברהם עמרם העיד, כי ביום התאונה "אף אחד לא היה במקום, לא פיני [קובליו] ולא שוקי [החשמלאי]" (פ' ע' 52 ש' 24).

52. מר אלקורעאן עזב את המקום לאחר שהראה לחאלד את השטח (עדותו בפ' ע' 94 ש' 18). הוא חזה בתחילת העבודה: התחילו לעבוד ונסעתי... נתן לו לחתוך, אמר מה לעשות, הכוונה לחאלד...". (פ' ע' 94 ש' 22). מר אלקורעאן בחר לעזוב את האתר למרות שראה וידע, כי "הילדים הצעירים" אינם מקבלים ולו סולם לצורך הטיפוס על עמודי החשמל: "הסתובבתי, לא הייתי במקום... הייתי רחוק מהם. הייתי בבית קפה במקום אחר ושמעתי צעקות... הייתי [י] ממש קרוב" (פ' ע' 94 ש' 8).

53. מר אלקורעאן יכול וצריך היה לצפות את התאונה הטרגית. הוא נכח במקום, וידע מה טיב העבודה. הוא ראה כי ה"ילדים" מתחילים לעבוד, ללא סולם, רתמות בטיחות, או משטח עבודה. הוא ידע כי עליו לתאם את העבודה עם "שוקי החשמלאי", ולא עשה כן. הוא פעל בנמהרות ובחוסר אחריות, מתוך אינטרס כספי צר, ובלא אכפתיות לדרך המסוכנת שבה התבצעה העבודה.

לו נקט באמצעי הזהירות המתבקשים -- תיאום העבודה עם החשמלאי, ודאגה לכלי עבודה בסיסיים -- ניתן לצפות כי התאונה היתה נמנעת.

54. אשר על כן, אני מקבלת את הודעת צד ג' מטעם עמיגור כנגד מר אלקורעאן, כגורם עיקרי להתרחשות התאונה.

חלוקת האחריות

55. אחריות צדדי ג', כמפורט לעיל, לא גרעה מחובתה העצמאית של עמיגור כמפקחת הבניה וכמחזיקת האתר -- לקיים מנגון שמירה ובדיקה ראוי בשער, למניעת עבודה פירטית. לאחר עיון במידת תרומתו היחסית של כל גורם אחראי לנזק, אני מורה על חלוקת אחריות כדלקמן:

- א. הנתבעת 1 (עמיגור) – 15%;
- ב. הנתבעת 2 וצד ג' (רמון) – 20%;
- ג. נתבעים 4-5 וצדדי ג' (מר קובליו ופיני גינון) – 30%;
- ד. צד ג'6 (מר אלקורעאן) – 35%.

הודעות רמון וחב' הביטוח "המגן"

56. רמון ומבטחתה הגישו הודעות צד ג' כנגד גל-רם, מר קובליו ופיני גינון, מר אלקורעאן ועמיגור. הודעת צד ג' כנגד גל-רם נדחתה, שכן לא הוכחה זיקה של אחריות בינה לבין התאונה. יתר הודעות צד ג' מתקבלות בחלקן, ולפי חלוקת האחריות היחסית בין בעלי הדין, כמפורט לעיל.

הודעות צד רביעי

57. מר אלקורעאן, כצד שלישי, הגיש הודעת צד רביעי כנגד מר עמרם אבו-זלטה, אך לא הוכיח כי ביצע לו מסירה כדין של התובענה. בנסיבות אלה נשמט הבסיס לבקשתו ליתן פס"ד בהעדר הגנה. הודעת צד רביעי זו נמחקה, ללא צו להוצאות.

58. בהקשר זה אעיר, כי לא ראיתי להכריע בהליך זה בסוגית האחריות הנזיקית של מעסיקי המנוח: מר אבו-זלטה (כעדותו של האח מוסא, פ' ע' 10 ש' 3; ע' 13 ש' 22-20; ר' גם ממצאי מפקח העבודה מר פטרסקו, פ' ע' 25 ש' 13-10); וכן מר האלד (כעדותו של מר אלקורעאן, ע' 94 ש' 10-11). מר אבו-זלטה לא זומן לדין, ואילו מר האלד לא נתבע כלל. ממילא הנתבעים חבים כלפי התובעים ביחוד ולחוד.

הודעת צד רביעי נגד "כלל" וסוכנות הביטוח

59. צדדי ג' 4-5 (מר קובליו ו"פיני גינון") הגישו הודעות צד ד' כנגד חברת הביטוח "כלל" וכנגד סוכנות הביטוח "גוטוירט". ההודעה כנגד חב' הביטוח מבוססת על פוליסה לכיסוי חבות חוקית כנגד צד שלישי לשנת 1999 (מס' 7-2662457-869-05, ר' "רשימה" - נספח ג' לתצהירו של מר קובליו). ההודעה החלופית כנגד סוכנות הביטוח נסבה על טענה בדבר התרשלות הסוכן, שלא דאג לבטח את מלוא עסקי המבוטח.

60. אשר להודעה כנגד "כלל" – השאלה המרכזית המתעוררת היא, אם הפוליסה חלה על ארוע התאונה. ברשימה נרשם: "מהות העסק: מחסנים לעבודות גינון". בפרק 9, שענינו "ביטוח החבות החוקית של בעל העסק כלפי צד שלישי", נרשמה הרחבה של הפוליסה "לחסות את האחריות החוקית של המבוטחים בגין עבודת קבלני משנה ועובדיהם אשר יועסקו על ידם". הרחבה זו לא שינתה את תחולתה הנושאת של הפוליסה על "מחסנים לעבודות גינון", אלא אך הרחיבה את מישור התחולה הפרסונלי, לעבודת קבלני משנה. בהמשך התוספת נרשם: "כולל הרחבה לעבודות חוץ".

61. לאחר עיון בטענות הצדדים, אני מקבלת את עמדת "כלל" וקובעת כי הפוליסה הנ"ל לא חלה על ארוע התאונה, מן הטעמים כדלקמן:

א. הפוליסה ביטחה את תחום עבודות הגינון. כך עולה מתוך הגדרת מהות העסק, כמצוטט לעיל. כך גם משתמע מפוליסה קודמת, טרם ההרחבה, בה נרשם בכותרת: "ביטוח זה מתייחס לאחריותו החוקית של המבוטח כלפי צד שלישי, בהיות המבוטח עובד בעבודות גינון שונות באתרים שונים" (ר' רשימה לתקופה שמיום 31.10.1998 ועד 31.10.1999, נספח א' לתצהירו של מר גוטוירט).

ב. ההרחבה הנ"ל לא שינתה את תחולתה הנושאת של הפוליסה. הוספת "עבודות חוץ" התייחסה אף היא לעבודות גינון, כפי שהסביר הסוכן: "הוא [מר קובליון] לא עובד במחסן הוא עובד בחוץ" (פ' מיום 25.10.2007 ע' 4 ש' 16). עבודות החוץ, לפי הקשרה הכולל של הפוליסה, לא נועדו לחבוק כל עבודה הנעשית בחוץ, אלא אך עבודות גינון. הסוכן אישר: "ביקשתי פוליסה שתכסה עבודות גינון למיניהן" (בפ' הנ"ל, ע' 4 ש' 29). הסוכן ציין, כי ההרחבה מתייחסת ל"אותם כיסויים שהיו בפוליסה הקודמת" (שם, פ' ע' 4 ש' 11-12).

ג. מר קובליון אישר, כי ביקש ביטוח בתחום הגינון (פ' ע' 87 ש' 14-17):

" ש. כשביקשתי לבטח את עצמך, אמרת במה אתה עוסק.

ת. כן- גינון ופיתוח. אני עובד במשהו מאוד כללי.

ש. מה זה כולל?

ת. עבודות גינון- כולל בריכות דגים, מסלעות, עמודי טלפון, דשא,

אבנים, טרקטורים."

ד. העבודה נשוא התאונה אינה שייכת לתחום הגינון, ולא ניתן לסווגה ככזו. מדובר בפירוק עמודי חשמל - עבודה השייכת לתחום עבודות החשמל. גל-רם - קבלן המשנה לעבודות החשמל באתר - היא שנטלה על עצמה תפקיד זה (למשל, עדותו של מר גרושקה, פ' ע' 71 ש' 71 ע' 21-24; ע' 74 ש' 29-32). בסופו של יום, גל-רם גם ביצעה בפועל את העבודה (עדותו של מר גרושקה, פ' ע' 76 ש' 29-30). מר קובליו הודה, כי מלכתחילה לא תכנן ולא התכוון לבצע עבודה זו (פ' ע' 86 ש' 13-22):

" ש. הפירוק בכלל לא התכוונת לבצעו.

ת. בוודאי שלא. אין לי לא יכולת ולא כוונה.

ש. למה אין לך יכולת לעשות זאת, כי זה לא המקצוע שלך.

ת. נכון. אני מתעסק בגינון נטו.

ש. גם הנחושת לא עניינה אותך.

ת. נכון.

ש. ס' 3 לתצהירך. תאשר לי שהגינון לא כולל פירוק עמודים.

ת. נכון. לא כולל.

ש. פירוק עמודים הוא עבודות חשמל שלא היית אחראי.

ת. נכון."

ה. מר קובליו העיד כי חפץ לקבל את עמודי העץ: "האינטרס שלי היה לקבל את העמודים לצורך עבודתי כגנן" (פ' מיום 24.10.2007 ע' 89 ש' 4-5). ואולם לשם כך לא היה לו צורך להתקשר בעסקה עם מר אלקורעאן. מר קובליו יכול היה לקבל את העמודים מניה וביה. כהודאתו:

"ש. ממי היית אמור לקבלם [את עמודי החשמל].

ת. משוקי [החשמלאי], מי שבא לעבודה, שוקי, רמון" (פ' ע' 89 ש' 8-9).

ו. העסקה בין מר קובליו לבין מר אלקורעאן חרגה מעבודות הגינון שבוטחו ולא היתה שייכת אליהן. עיקרה היה בקבלת תמורה כספית בסך 3,000 ₪ בגין "תיווך" למכירת כבלי המתכת

(ר' עדותו של מר קובליו, פ' ע' 82 ש' 7-8; ע' 83 ש' 26-28; ע' 84 ש' 9-10, ש' 24; ע' 85 ש' 9-10; ע' 90 ש' 4).

ז. הלכה היא כי עבודה פלונית תחשב כחלק מן העיסוק המבוטח, אם היא קשורה למהלך העסקים הרגיל של העסק, או שהיא נחוצה לביצוע עבודות העסק הרגילות (השוו: ת.א. (שלום ת"א) 47513/93 פאנוס נ' מוסך פאנוס וצור שמיר, מיום 28.9.2000). במקרה דנא, העיסקה עם מר אלקורעאן לא היתה קשורה לעבודות הגינון של מר קובליו וחברתו, ולא נדרשה בקשר אליהן. מר קובליו הודה, כי מעולם לא ביקש מהסוכן לבטחו בגין תיווך או מכירת חומרים (פ' ע' 88 ש' 15-20).

ח. למעלה מן הצורך יוער, כי הפוליסה החריגה מתחולתה "ביצוע עבודות בניה ושיפוצים" (ס' ג' 4 בפרק 9, נספח ו' לתצהירו של מר קובליו). נראה כי פירוק עמודי חשמל נופל לגדרו של החריג זה. באותו הקשר ראוי להוסיף, כי לא ניתן לראות במר אלקורעאן משום "קבלן משנה" של מר קובליו או של "פיני גינון". מר קובליו כלל לא התכוון להעסיק את מר אלקורעאן כקבלן משנה, אלא הגדיר את העיסקה כ"תיווך" (פ' ע' 84 ש' 24).

62. סיכומה של נקודה זו: הפוליסה, לפי לשונה, נועדה לכסות "עבודות גינון". אין להחילה באופן מלאכותי על הארוע דנא, החורג ממובנו הסביר של ביטוי זה. מטיבן של עבודות חשמל או שיפוצים שהן כוללות סיכוני בטיחות שונים, שהם ברגיל גבוהים מאלה הכרוכים בעבודות גינון. על כן, הרחבת הפוליסה לתחומי החשמל חורגת מתכליתה ויש בה כדי להחטיא את כוונת הצדדים.

63. אני דוחה הודעת צד ד' כנגד "כלל". המודיעים יישאו בהוצאות צד ד', וכן בשכ"ט ע"ד בסך 15,000 ₪ בתוספת מע"מ כחוק.

64. אשר להודעת צד ד' כנגד סוכנות הביטוח – לא הוכח כי הסוכנות התרשלה כלפי המבוטח בענין היקף הכיסוי הביטוחי. מר קובליו הודה כי עסק ב"גינן נטו" (פ' ע' 86 ש' 16). בקשר לעיסוק זה ביקש כיסוי ביטוחי (עדות בפ' ע' 87 ש' 14-17). הוא הודה, כי לא ביקש מהסוכן לבטחו בגין תיווך או מכירת חומרים (פ' ע' 88 ש' 15-20). בנסיבות אלה, אני מוסיפה ודוחה את הודעת צד רביעי כנגד הסוכנות. המודיעים יישאו בהוצאות צד ד' בהליך זה, וכן בשכ"ט ע"ד בסך 15,000 ₪ בתוספת מע"מ כחוק.

65. צדדי ג' 3-4 (מר קובליו ופיני גינון) הגישו הודעת צד רביעי גם כנגד מר אלקורעאן. כאמור, מר אלקורעאן הפר את ההתחייבות שנטל כלפי מר קובליו ו"פיני גינון" - לתאם את ביצוע העבודה עם "שוקי החשמלאי" (כמוסכם במסמך נספח א' לתצהירו של מר קובליו). ואולם, מר קובליו ברשלנותו ובפזיזותו גרם בעצמו למחדל אי-התיאום, בכך שמיהר "למכור את העבודה" ולקבל את תמורתה בטרם נערכה הפגישה המתוכננת עם נציגי גל-רם. הוא לא טרח לקיים את הפגישה החיונית עם שוקי החשמלאי מראש, ולא התריע בפני מר אלקורעאן לבל יבצע עבודה בטרם התיאום. בנוסף, הדעת נותנת כי מר קובליו ידע שאין שמירה בכניסה לאתר, שהרי עבד כקבלן משנה במקום. בנסיבות אלה, הודעת צד ג' זו מתקבלת בחלקה. חלוקת האחריות בין הצדדים תעשה כפי שפסקתי לעיל. נוכח חלוקת האחריות היחסית, כל צד יישא בהוצאותיו.

הנזק

66. הוצאות קבורה – אב המנוח הצהיר על הוצאות קבורה בסך 10,000 ₪ (ס' 4 לתצהירו). נראה כי סכום זה חורג מן הסביר, בהנתן המצב הכלכלי של המשפחה. לא הוצגו קבלות כלשהן. התובע התקשה לפרט על מה נסבו ההוצאות (ר' עדותו בפ' מיום 18.10.2007 ע' 4 ש' 22-23). על דרך של הערכה, אני מאשרת סך של 5,000 ₪ בראש נזק זה.

67. אובדן השתכרות ב"שנים האבודות" – בראש נזק זה, יש לפסוק לתובעים פיצוי בשיעור 30% מהשכר שהפסיד המנוח בגין פטירתו בטרם עת (ע"א 10990/05 דוד פיניץ נ' הראל חברה לביטוח בע"מ, [פורסם בנבו], מיום 11.4.2006, פסקה 10 לפסק הדין). בסיס השכר החודשי יעמוד על סך 2,000 ₪ (השוו: ת.א. 1547/98 בני עודה ג'מאל לואי נ' מדינת ישראל משרד הבטחון), [פורסם בנבו], מיום 22.6.2006, פסקה 77 לפסק הדין). החישוב לעבר ייעשה על בסיס חודשי, בתוספת הצמדה וריבית כחוק מיום 1 לכל חודש, ממועד התאונה (27.7.1999) ועד יום פסק הדין. החישוב לעתיד ייעשה מיום פסק הדין ועד גיל 67, בהיוון מתאים.

68. כאב וסבל וקיצור תוחלת חיים – המנוח וודאי סבל כאב רב עת נחבט בעוצמה בראשו בקרקע, כתוצאה מנפילתו, וכן בעקבות אשפוזו לאחר מכן. חיי הקטין בן ה-17 קופדו בטרם עת וקוצרו משמעותית.

69. כידוע, המגמה בפסיקה המודרנית היא לפסוק בראש נזק זה פיצוי ראלי, אשר ישקף את ערך החיים. בענין זה מסתמנת מגמה של עליה ברמת הפיצוי. כך, בת.א. (י-ם) 1751/96 גרוס נ' פז גז חברה לשיווק בע"מ ואח', [פורסם בנבו], נפסק פיצוי בסך 700,000 ₪ בגין קיצור תוחלת של קטינה שנפטרה מנשימת גז רעיל בהיות בת 3 שנים (כב' הש' קמא, מיום 23.5.2002). בת.א. (י-ם) 6475/02 (שלום י-ם) פיטרו ואח' נ' קיבוץ דביר אגודה שיתופית בע"מ ואח', [פורסם בנבו], נפסקו 900,000 ₪ לעיזבון קטין שנפטר בהיותו בן 4, לאחר שנפל לבור מים רותחים של מערכת חדר קיטור השייכת לקיבוץ (כב' הש' מוסק, מיום 22.2.2005). בת.א. (י-ם) 2691/02 עזבון המנוח דוד אשוש ואח' נ' עובדיה לוי ואח', [פורסם בנבו], דובר בקטין שנפטר כתוצאה מהרעלת גז מתנור חימום בהיותו בן 7.5 שנים, ונפסקו לעזבונו 900,000 ₪ בגין קיצור תוחלת חיים (כב' הש' בר-עם, מיום 22.9.2005). בת.א. (י-ם) 1247/98 עזבון המנוחה יצחק חן נ' טביב בצלאל, [פורסם בנבו], דובר על שני נערות בנות 15 ו-16 אשר נמחצו למוות על-ידי קהל בפתח אתר רוק בפסטיבל ערד. נפסקו לכל עזבון 1,000,000 ₪. (כב' הש' מזרחי, מיום 15.2.2007). בת.א. (י-ם) 1289/98 עזבון המנוח טלי וייס ואח' נ' ארנון חמל ואח', נפסקו מליון ₪ לעזבון קטינה בת 17, שקיפדה חייה בשיט אבובים בשל רשלנות מפעילי האתר. בית המשפט ציין כי "המנוחה היתה במותה בת 17 שנה והיתה צפויה לחיות עד גיל 79" (בע' 8 לפסק הדין מיום 11.10.2002).

70. על רקע נתוניו האישיים של המנוח, אני פוסקת בראש נזק זה סך של 650,000 ₪.

סיכום

71. הנתבעים 1, 2, 4-5, ישלמו לתובעים נזקיהם ביחד ולחוד, כמפורט לעיל. הודעות צד ג' והודעות צד ד' מתקבלות בחלקן, והצדדים יחלקו ביניהם באחריות יחסית, כנפסק לעיל.

72. הוצאות - הנתבעים יישאו ביחד ולחוד בהוצאות התובעים בהליך זה, ובנוסף בשכ"ט עו"ד בשיעור 20% מסכום פסק הדין ובתוספת מע"מ כחוק. איני פוסקת הוצאות בהודעות צד ג' וצד ד' (פרט להוצאות שפסקתי בדחית ההודעות כנגד "כלל" וסוכנות הביטוח). נוכח חלוקת האחריות היחסית בין הצדדים, ראוי שכל צד יישא בהוצאותיו. אשר לנתבעת 3 - אין לאמר כי התביעה והודעות צד ג' כנגדה היו מופרכות. הנתבעת 3 היתה בעל דין חיוני ונכון. מעמדה בפרשה, כאחראית על עבודות החשמל, עורר שאלה אמיתית בדבר אחריותה בהליך זה. בנסיבות אלה, גם הנתבעת 3 תישא בהוצאותיה.

ניתן היום כ"ו בסיון, תשס"ח (29 ביוני 2008) בלשכתי בהעדר הצדדים. המזכירות תמציא העתק מפסק הדין לב"כ הצדדים בדואר רשום.

איריס סורוקר 54678313-5972/04

**ד"ר איריס סורוקר,
שופטת**

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

הודעה למנויים על עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו - הקש כאן